

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 19.11.2020 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 125 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Пластун Т.І. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРИТ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї.....	83
Плахотнік Д.В. ЩОДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	87
Попова В.В. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДАХ.....	88
Сех М.І. ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	92
Тепляк А.М. З ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ.....	96
Шерстньова М.С. ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ.....	101
ПУБЛІКАЦІЇ здобувачів вищої освіти (частина друга).....	107
Авдашкова А.І. АНАЛІЗ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЯПОНІЇ.....	107
Барбіна Ю.Ю. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	108
Буркова М.В. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ СМЕЙНОГО ЖИТТЯ У ДІТЕЙ-СИРИТ В ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДАХ.....	109
Владимиров Д.І. ФОРМИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ.....	109
Галас Т.В. ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ.....	111
Гольфельд Т.Г. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД: СУТЬ, ЗНАЧЕННЯ.....	111
Дерев'янюк Г.О. АНАЛІЗ ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ І МОЛОДІ.....	112
Довбня О.В. БУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЕРЕД ПІДЛІТКІВ.....	113
Комишан Т.О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗДО.....	114

методичного забезпечення таких занять задля покращення як якості освіти, так і практик надання соціальних послуг.

Список використаних джерел:

1. Голубенко Т. О. Складові готовності майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]*. Сер.: Психолого-педагогічні науки. 2012. № 5. С. 164-168.
2. Карпенко О.Г., Голубенко Т.О. Практична підготовка майбутніх соціальних працівників до патронажної роботи з людьми похилого віку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 18. С. 151-157.
3. Луцик І. Інтерактивні семінари як форма активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих закладів освіти. *Наукові записки*. Серія: Педагогіка. 2009. № 3. С.125-130
4. Методичний poradник: форми і методи навчання / Авт.-уклад. Б. О. Житник. Харків: Основа, 2005. 128 с.
5. Науково-педагогічна практика у закладах вищої освіти. Режим доступу: hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_soc_ped/Silabus/4_praktika%20v%20ZVO.pdf
6. Піонтківська О.Г. готовність соціальних працівників до здійснення соціально-психологічної підтримки людей похилого віку. Режим доступу: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v7/i45/26.pdf>.
7. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. К.: А.С.К., 2004. 192 с.
8. Романова І.А., Сех М.І. Готовність соціального працівника до роботи з людьми похилого віку в умовах благодійної організації. *Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої*. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 129 с. С.67-75.
9. Романова І.А. Соціальна робота з підтримки інтелектуальної активності людей похилого віку. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. Щоквартальний науково-практичний журнал*. Харків: НТУ «ХП», 2018. №1. 144 с. С.64-72. DOI: <http://doi.org/10.20998/2078-7782.2018.1.06>.
10. Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. посібник для студентів пед. спец. вищих навч. закладів. К.: Либідь, 2003. 560 с.

Шерстньова М.С.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Анотація. У статі проаналізовано наукові дослідження з проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактичної роботи; визначено особливості підготовки майбутніх соціальних працівників і педагогів до профілактики вживання наркотичних речовин підлітками у закладах загальної середньої освіти в ХНПУ імені Г.С. Сковороди; виокремлено три напрями підготовки здобувачів до профілактики вживання наркотичних речовин підлітками: теоретичний, практичний, науковий.

Ключові слова: підготовка, майбутні соціальних працівників, профілактика вживання наркотичних речовин, підлітки.

Sherstneva M.S. Experience in preparing future social workers and teachers to the prevention of drug use by teenagers

Annotation. The article analyzes the scientific research on the training of future social workers for prevention activities; the peculiarities of preparation of future social workers and teachers at H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University for prevention of drug use by teenagers in general secondary education institutions are determined; three areas of preparation of students for the prevention of drug use by teenagers were identified: theoretical, practical, scientific.

Keywords: training, future social workers, drug prevention, teenagers.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні проводиться робота з розробки Стандарту з профілактики вживання психоактивних речовин. Зокрема, Кабінетом Міністрів України затверджено План заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, яким передбачено розробку й затвердження цього Стандарту [6]. У зв'язку з цим проблема підготовки майбутніх соціальних працівників і педагогів, здатних компетентно надавати соціальні послуги з профілактики вживання психоактивних речовин, особливо в роботі з підлітками в закладах загальної середньої освіти, є однією з першочергових вимог якісної освіти в галузі «Соціальної роботи».

Аналіз наукових здобутків. Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення профілактичної діяльності була предметом соціально-педагогічних досліджень. Зокрема, у 2010 році Тютюнник О.В. захистила дисертацію на тему «Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників». У дослідженні було розроблено модель підготовки майбутніх соціальних педагогів, згідно якої навчально-виховний процес було організовано на діяльнісній основі шляхом включення здобувачів у різні форми навчально-практичної роботи. «Процес підготовки представлено трьома блоками: теоретичний, практичний і акмеологічний, що являли собою триєдину структуру, яка активізувала особистісні ресурси студентів, дозволила їм оволодіти теоретичними знаннями, методами і технологіями профілактичної роботи зі старшокласниками, здійснювати продуктивну співпрацю зі суб'єктами профілактики, розвинути професійні якості (креативність, психологічна гнучкість, прагнення до творчого перетворення дійсності і саморозвитку) і сформулювати ціннісні пріоритети» [8, с.12].

У 2011 році Сидорук І.І. досліджувала особливості підготовки майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин [7]. Автором розроблено систему підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики вживання дітьми ПАР; обґрунтовано соціально-педагогічні умови (створення в освітній установі особистісно-орієнтованого культурно-оздоровчого середовища; формування стійкої антинаркотичної установки та культури здорового способу життя у студентів – майбутніх соціальних педагогів; розвиток професійної обізнаності на компетентнісній основі; цілеспрямоване залучення студентів – майбутніх соціальних педагогів до активної антинаркотичної діяльності). На сьогодні у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки в програму підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти входить вибіркова навчальна дисципліна «Підготовка майбутнього соціального педагога до профілактики вживання психоактивних речовин» (розробник Сидорук І.І.).

Ярошко М.М. розробляла проблему професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками. Автором розроблено структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з педагогічно занедбаними підлітками [9].

Волошенко М.О. у 2016 році захистила дисертацію на тему «Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактично-корекційної роботи з підлітками

девіантної поведінки». Автором було експериментально перевірено ефективність розробленої моделі формування підготовленості майбутніх соціальних працівників до профілактично-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки. Зокрема, у дослідженні педагогічними умовами виступали: забезпечення мотиваційно-ціннісного ставлення здобувачів до профілактично-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки; інтеграція знань щодо сутності профілактико-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки; упровадження в процес професійної підготовки майбутніх соціальних працівників ситуаційного та тренінгового навчання щодо здійснення профілактико-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки; залучення здобувачів до профілактично-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки у ситуаціях реальної професійної діяльності [1].

Проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки дітей підліткового віку була предметом дослідження Ключко О.О. у 2016 році. Зокрема, у роботі теоретично обґрунтовані педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки підлітків (збагачення професійно-орієнтованих дисциплін методами і формами, що стимулюють профілактичну спрямованість; створення і реалізація інноваційних форм роботи з підлітками, схильними до адиктивної поведінки, в межах виробничої соціально-педагогічної практики; організація дієвого соціального партнерства щодо профілактики адиктивної поведінки підлітків; оптимізація науково-дослідної роботи студентів з проблем профілактики адиктивної поведінки підлітків) [3].

Проте, в останні п'ять років на державному рівні було прийнято цілу низку нормативно-правових документів щодо профілактики вживання наркотичних речовин. Зокрема, Управлінням ООН з наркотиків і злочинності прийнято міжнародні стандарти профілактики вживання наркотичних речовин; КМУ затверджено Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, тощо З'явилися нові суб'єкти профілактичної діяльності: сектори ювенальної превенції. В Україні реалізується проєкт «Шкільний офіцер поліції». Недержавні громадські організації отримують фінансування від місцевих органів влади на реалізацію проєктів з профілактики вживання наркотичних речовин підлітками й молоддю. Це свідчить про визнання проблеми поширення вживання наркотичних речовин у країні на рівні держави і про спроби створити більш дієві механізми попередження і розв'язання цього негативного явища в суспільстві.

Окрім того, затвердження Стандартів підготовки здобувачів першого (бакалаврського) [5] і другого (магістерського) [6] рівнів вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота» вимагає постійного оновлення освітніх програм підготовки фахівців соціальної галузі, здатних відповідати запитам сучасного суспільства.

Метою статті є аналіз досвіду підготовки майбутніх соціальних працівників і педагогів до профілактики вживання наркотичних речовин підлітками у закладах загальної середньої освіти в ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз Освітньої програми «Соціальна педагогіка» з підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота», навчально-методичних комплексів дисциплін, практики підготовки майбутніх соціальних працівників і педагогів у ХНПУ імені Г.С. Сковороди дозволив визначити системність у підході до формування готовності майбутніх соціальних працівників і педагогів до роботи з профілактики вживання наркотичних речовин підлітками у закладах загальної середньої освіти. Можна виділити три напрями в реалізації цього завдання підготовки здобувачів.

Перший напрям – теоретичний. Ціла низка дисциплін спрямована на формування цілісної системи знань, які є необхідними для професійної діяльності з профілактики вживання наркотичних речовин підлітками. Так, дисципліна «Психологія», зокрема, спрямована й на формування у здобувачів уявлення про психологічні механізми та закономірності пізнавальних процесів; про особливості прояву властивостей особистості

залежно від діяльності та ситуації, зокрема здобувачі дістають уявлення про психо-емоціональні особливості підліткового віку; основні передумови початку вживання підлітками наркотичних речовин; етапи і механізми формування залежності від психоактивних речовин; основні шляхи психологічного впливу вербувальників у процесі своєї роботи; особливості поведінки наркозалежних осіб тощо.

Дисципліни «Історія та теорія соціального виховання», «Педагогіка» дозволяють опанувати методами соціального виховання (методами формування свідомості особистості; методами організації діяльності, спілкування та формування позитивного досвіду суспільної поведінки; методами стимулювання діяльності й поведінки; методами самовиховання), які використовуються в профілактичній діяльності, зокрема в профілактиці вживання наркотичних речовин підлітками.

Теоретичні основи сучасних методів, форм, технологій соціальної роботи, зокрема в профілактиці вживання наркотичних речовин, закладають дисципліни «Технології соціальної роботи», «Соціально-педагогічне проектування», «Прикладні технології в соціальній роботі».

Вивчення дисципліни «Соціальні інституції» дозволяє сформувати у здобувачів розуміння основних видів соціальних служб та установ, що надають соціальні послуги з профілактики вживання наркотичних речовин; розкрити загальні принципи та специфічні особливості функціонування та взаємодії соціальних служб щодо профілактичної роботи.

Дисципліни «Теорія соціальної роботи в галузі дозвілля», «Методика соціальної роботи в галузі дозвілля», «Сценарна робота соціального працівника» дозволяють здобувачам опанувати основними формами, методами, технологіями організації дозвіллевої діяльності підлітків; створити методичний банк заходів щодо організації соціальної роботи з профілактики вживання наркотичних речовин підлітками.

Уявлення про основні види рекламної продукції, особливості створення й реалізації соціальної реклами з профілактики вживання наркотичних речовин забезпечує дисципліна «Соціальна реклама».

У процесі вивчення вибіркової дисципліни «Арт-терапевтичні методики в соціальній роботі» здобувачі опановують найбільш поширеними арт-терапевтичними методиками, що використовуються в соціальній роботі з наркозалежною молоддю.

Особливості роботи соціального працівника в умовах дитячої або молодіжної організації, зокрема в умовах неформальних молодіжних субкультур, яким притаманне споживання наркотичних речовин, розкриває дисципліна «Соціальна робота з дитячими і молодіжними організаціями».

Важливим напрямом роботи в профілактиці вживання наркотичних речовин є робота з батьками підлітків. Соціально-педагогічне консультування, що повинно забезпечувати батьків підлітків необхідними знаннями про особливості виховного спілкування з дітьми, формування подружніх і сімейних стосунків; сприяти попередженню і подоланню педагогічних помилок у міжособистісних стосунках у сім'ї (дисципліни «Теорія і методика соціальної роботи з сім'єю», «Консультування в соціальній роботі»).

Дисципліна «Соціальна робота з профілактики адиктивної поведінки» дозволяє, зокрема сформувати у майбутніх соціальних працівників розуміння теоретичних основ соціально-педагогічної профілактики хімічних адикцій у соціальних інституціях різного типу; розкрити основні форми, методи, технології профілактичної роботи з особами, які страждають на хімічну залежність.

Другий напрям – практичний. Дисципліна «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти (з практикумом)», участь у тренінгах на базі партнерських організацій, виробнича практика (соціально-педагогічна практика у закладах загальної середньої освіти та спеціальних закладах освіти), навчальна і виробнича практика (соціальні служби, центри зайнятості), залучення здобувачів до волонтерської діяльності у соціальних службах міста дозволяють ознайомитися на практиці з інфраструктурою та специфікою роботи закладів, які працюють у сфері соціальної профілактики; провести діагностування обізнаності підлітків про причини та наслідки вживання психоактивних речовин, їх ставлення до вживання,

виявлення адиктивних проявів у поведінці учнів, вивчення психолого-педагогічних характеристик учнів і сімей «груп ризику»; реалізувати інформаційно-просвітницькі, профілактично-корекційні, культурно-дозвілєві, інтелектуально-творчі заходів з підлітками; опанувати на практиці методиками проведення консультативної роботи з батьками, педагогічними працівниками, підлітками з проблеми запобігання вживання наркотичних речовин.

Третій напрям – науковий. Розробка проблеми профілактики вживання наркотичних речовин учнівською молоддю є одним з пріоритетних напрямів профілактичної роботи в курсових проєктах здобувачів. Кафедрою соціальної роботи і соціальної педагогіки створено умови для проведення наукових досліджень здобувачами вищої освіти. Зокрема, дисципліна «Основи соціально-педагогічних досліджень» ознайомлює з методикою проведення наукового дослідження; широка мережа партнерських організацій дозволяє реалізовувати розроблені профілактичні заходи й технології з підлітками; організація Студентським науковим гуртком і науково-педагогічним складом кафедри щорічних конференцій, наукових заходів («Дебют першокурсника», «Тиждень науки», тощо) забезпечує можливість оприлюднення здобувачами результатів наукової діяльності з проблеми профілактики вживання наркотичних речовин підлітками.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволило визначити цілісну систему формування компетентностей, необхідних соціальному працівнику й педагогу, для здійснення профілактики вживання наркотичних речовин підлітками, що побудована в процесі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Перспективи подальших досліджень. Запровадження дистанційного навчання у зв'язку з поширенням коронавірусної інфекції частково змінило формат навчальної взаємодії, що технічно ускладнило використання деяких інтерактивних методів навчання. Так, у процесі підготовки майбутніх соціальних працівників і педагогів у ХНПУ імені Г.С. Сковороди використовуються настільні профілактичні ігри: «Рожеві окуляри», «Галопом по Європі», «Володар кілець», «Стоп насильству». З переходом на дистанційне навчання здобувачі, на жаль, мають можливість тільки теоретично ознайомитися з цими іграми. Цифрових аналогів до них не було розроблено. Тож розробка цифрових профілактичних ігор, зокрема з опанування компетентностями, необхідними соціальному працівнику для роботи з попередження вживання наркотичних речовин підлітками, може доповнити існуючу систему підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота».

Список використаних джерел:

1. Волошенко М.О. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до профілактично-корекційної роботи з підлітками девіантної поведінки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Одеський національний політехнічний університет. Одеса, 2016. 267 с.
2. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 560 с. – (Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 16).
3. Клочко О.О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики адиктивної поведінки дітей підліткового віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2016. 23 с.
4. Наказ Мон України «Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» від 24.04.2019 р. №556.
5. Наказ Мон України «Про затвердження Стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» від 24.04.2019 р. №557.
6. Розпорядження КМУ «План заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року». №56-р від 06.02.2019. *Урядовий кур'єр*. №36 від 22.02.2019.

7. Сидорук І.І. Підготовка майбутнього соціального педагога до профілактики вживання дітьми психоактивних речовин: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2011. 22 с.
8. Тютюнник О.В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2010. 25 с.
9. Ярошко М.М. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбаними підлітками: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2011. 21 с.